

Områdesbestämmelser för Gislövshammar

**Stadsarkitektkontoret
Simrishamns kommun, Skåne län**

BESKRIVNING

Handlingar

Beskrivning

Bestämmelsekarta med bestämmelser

Fastighetsförteckning

Dokumentation - kartor och foton samt illustrationer

- Kartor Concept Charta öfver Gislöfs Bys Ägor belägne uti Christianstads Län Järresta Härad och Nöbbelöfs Sockn

afmätta åren 1800 och 1801 af

Commisions Landtmätaren Haquin Anders Pilo

Skånska Rekognosceringskartan

Uppmått av Fältmätningsbrigaden 1812 och 1815-20

Generalstabens karta över Sverige

Uppmått 1856 och 1858 Allmänna vägar översedda 1934

Ekonomiska kartan 1934

Ekonomiska kartan 1974

- Foton Arkivmaterial från Folklivsarkivet, Lunds Universitet Dokumenterat 1939 av Gunnar Hobrok samt ytterligare material från 1950-talet.

Inventering av Gislövshammar 1976

från Österlens Museum

Flygfoto över Gislövshammar 1990

Dokumentation maj 1997

Eva Ferlinger, Stadsarkitektkontoret

- Illustrationer maj 1997

Eva Ferlinger, Stadsarkitektkontoret

Planbilaga - Riktlinjer och anvisningar för uppförande av takkupor och takfönster

Samrådsredogörelse 1997-11-19

Utlåtande 1998-02-06

Läge och omfattning

Området är beläget vid kusten mellan fiskelägena Brantevik och Skillinge och omfattar Gislövshammar med omgivning och tillfartsväg.

De ingående fastigheterna är del av Gislöv 23:1 - Hammarlunda, Gislöv 23:2, 23:4, 23:6, 23:7, 23:8, 23:9, 23:10, 23:11, 23:12, 23:13, 23:14, 23:15, 23:16, 23:17, 23:18, 23:19, 23:20 och Gislöv 23:22.

Områdesbestämmelsernas syfte

Syftet är att skydda den kulturhistoriskt värdefulla miljön. Motiv för bevarande är att området visar på utvecklingen av det kustanknutna kulturlandskapet från förhistorisk tid till nutid. Viktiga element i landskapet är såväl fornlämningarna som de öppna odlings- och betesmarkerna, byggnadsbeståndet och bebyggelsestrukturen. Gislövshammar är ett fiskeläge vars karaktär är bevarad.

**Tidigare ställningstagande
Översiktsplan**

I Översiktsplan för Simrishamns kommun, antagen 1991-02-25, redovisas riksintressen för området: Naturresurslagen - turism och rörligt friluftsliv, kustområde, naturvård samt kulturminnesvård. Området omfattas av Naturvårdslagen - strandskydd 15 § och landskapsbildsskydd 19 §. (Naturresurslag 1 kap 1 § Marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt skall användas så att en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning främjas. Naturvårdslag 1 § Naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas.) För Gislövshammar föreslås reglering med områdesbestämmelser utifrån kulturminnesvårdens intressen. I Översiktsplanen redovisas också att bl a alléer är värdefulla inslag i landskapet som bör bevaras eller återskapas.

Bestämmelser

Bestämmelser om takkupor och takfönster gäller enligt Byggnadsnämndens antagna riktlinjer och anvisningar.

Samlad bebyggelse

Gislövshammar utgör samlad bebyggelse, varav följer att bygglov även krävs för tillbyggnader, komplementbyggnader, murar och plank.

**Förutsättningar/
Områdesbestämmelser**

Stadsarkitektkontoret har under våren 1997 påbörjat upprättande av förslag till områdesbestämmelser för Gislövshammar. Områdesbestämmelser är en relativt ny form av plan, något enklare än en detaljplan. Begreppet infördes i planlagstiftningen 1987 för att förtydliga översiktsplanens intentioner och för att på ett enklare sätt kunna reglera bebyggelse, ta till vara kulturhistoriska värden, minska eller utöka lovplikten m m.

Tidplan

Områdesbestämmelserna avses hanteras enligt Plan- och bygglagens regler för normalt planförfarande.

För processen beräknas följande tidplan:

Byggnadsnämnden - godkännande samråd	september 1997
Samråd	oktober-november 1997
Byggnadsnämnden - godkännande utställning	november 1997
Utställning	december 1997-januari 1998
Byggnadsnämnden - beslut om antagande	mars 1998
Kommunfullmäktige - beslut om antagande	maj 1998
Laga kraft	juni 1998

Samråd	Samrådsparter är Simrishamns kommun med sina olika förvaltningar, Länsstyrelsen, Lantmäterimyndigheten, Vägverket, Länsmuséet och berörda sakägare/fastighetsägare samt övriga parter vilka är Telia, Sydkraft, Österlens Naturvårdsförening och Föreningen för Fornminnes- och hembygdsvård i Sydöstra Skåne.
Huvudmannaskap/ Samfällighet	Skillinge-Branteviks vägsamfällighet är huvudman för allmän platsmark - tillfartsväg, parkering och gator. Huvudmannaskapet bör också fortsättningsvis vara detsamma.
Fastighetsrättsliga frågor	Erforderlig fastighetsreglering bör genomföras. Respektive fastighetsägare svarar för att fastighetsbildning sker. E-områden föreslås bilda egna fastigheter genom avstyckningar från Gislöv 23:1.
Fastighetsbildning	Nuvarande fastighetsbildning skall behållas dock bör justeringar genomföras vad gäller mark för bostadsändamål kontra gatumark eftersom det inom området finns en del olämpliga tomtindelningar. Detta bör regleras vid eventuella bygglovsansökningar i framtiden. För fastighetsbildningen ansvarar fastighetsägarna.
Historik	<p>Handlingar på Lantmäteriet i Kristianstad beskriver genomförandet av enskiftet för Gislöfs By. I protokoll från åren 1807-1811 finns husesyn daterad Gislöv den 6te Juli 1808. För nr 23 följande text: No 23 1/2 Mantal Skatte Rusthåll äges av Rusthållare Märten Jönsson. Åbyggnaden består utaf 4ra Längor de 3ne väl bygde och i godt stånd, 3ne skorstenar, Bakugn och Malt-kölna, jemte Spis och öfriget tillhör samt 2ne stugor. Västra Längan någorlunda bärgeligt - gårdsrummet vidlyftigt, öfver södra delen väl stenlagdt, en Brun, ett i växt stående fruktbarande träd på gården i och utom hagarne 16 stücken frukte trän och 70 stücken vilda.</p> <p>Concept Charta öfver Gislöfs Bys Ägor belägne uti Christianstads Län Järresta Härad och Nöbbelöfs Sockn afmätta åren 1800 och 1801 av Commisions Landtmätaren Haquin Anders Pilo visar Gislöfs by med ägor före enskiftet och indelning skiftade ägor - Enskiftade till nummer 17 År 1810 Öfvriga Ägorne till Gislöfs by Enskiftade År 1815 af Commisions Landtmätaren Th. Jönsson. I Charta Beskrifning öfver Enskiftade Ägorne till Gislöfs By listas till No 23 bl a följande ägor: Hannabjers Åkrarne, Wahlshögs Åkrarne, Öhlkanne Åkrarne, Snäckedraget, Sandåkrarne och Hammaren. Gislöv nr 23 - gården Hammarlunda - utbröts med en areal av 66,4495 hektar. Protokollet avslutas med - Sedan Ägorne sålunda blifvit på Chartan fördelte, blefvo de den 8de Maj 1815 på Marken Utstakade och Delnings Linierne med Stenar utmärkte, samt hvarje jordägare utvist hvad honom tillkomma bör. Enskiftesdelningen för Gislöfs bys ägor fastställdes den 17 februari 1816.</p>

Lantmåterihandlingar gällande avsöndringar och avstyckningar innehåller information om fastigheterna i Gislövshammar. Enligt Lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, egostyckning och jordafsöndring, avsöndrades från Gislöv 23:1 år 1881 Gislöv 23:2, 0,4222 hektar och år 1904 Gislöv 23:4, 0,054 hektar. Gällande avstyckningar år 1938 beskriver utdrag ur förrättningsprotokoll följande: Gislöv 23:9, 0,0968 hektar - Boningshus av gråsten och tegel under tak av halm och spån, två rum och kök, uppfört för cirka 100 år sedan enligt vad som kunde utrönas. (Uppfört under 1830-1840-talet.) Uthus av sten. Boningshus värderas till 800:-. Gislöv 23:17, 0,0905 hektar - Boningshus av råsten och gråsten, brädbeklätt och under tak av spån, tre rum och kök, uppfört för cirka 100 år sedan. Värderas till 1.200:-. Gislöv 23:19, 0,0928 hektar - Boningshus av råsten och gråsten under tak av halm och papp, tre rum och kök, uppfört 1810. Uthus. Boningshus värderas till 700:-.

Bebyggelse

Skånska Rekognosceringskartan, uppmätt av Fältmätningsbrigaden 1812 och 1815-20, visar den utskiftade gården Hammarlunda samt ett par byggnader ute på Hammaren. Byn Gislövshammar växte fram under 1800-talet. Byn var länge isolerad p g a av sin avsides belägenhet. Gislövshammars bebyggelse består idag av 16 stycken bostadshus, längor och vinkelbyggnader, samt uthus. Ytterligare en fastighet har tillhörighet till byn genom vägservitut över betesmarkerna. Vägen från kustvägen till byn avslutas med platsbildningen i byns sydvästra del. De smala gatorna går i nordostlig riktning parallellt ned mot stranden, viker av och möts där bebyggelsen slutar. Bebyggelsestrukturen är kvartersindelad och bostadshusen ligger längs med eller med gaveln mot gatorna. Nästan samtliga byggnader har putsade, vita fasader föutom några uthus som har flisväggar. De flesta fastigheterna omgärdas av stenväggar.

Näringsar

De boende i Gislövshammar fick sin inkomst från fisket, arbete inom sjöfarten, lantbruksarbete och kalkstensbrytning.

Fiske

Östersjön har gett upphov till ett betydande fiske, som bedrivits i dessa trakter sedan stenåldern. De maritima baserade näringsfängen har till övervägande del varit av avgörande betydelse för miljöerna i Skillinge och Gislövshammar. Under 1800-talet utvecklades Skillinge samtidigt som Gislövshammar växte fram vilket var en följd av befolkningsexplosionen och det ökade antalet obesuttna.

Hamnen

Hamnen byggdes på 1870-talet. Innanför hamnen, gränsande till fastigheterna Gislöv 23:11 och 23:15, finns ett markområde som används för båtuppställning.

Stenhantering/kalksten

Ortoceratitkalken är avlagrad på havsbotten för bortåt 500 miljoner år sedan, under den geologiska tidsperiod som kallas ordovicium. Kalksten har under sekternas gång brutits på flera ställen i sydöstra Skåne. Kalkstenbrotten i Komstad är de mest kända och kalken har uppkallats efter denna fyndort. Vid kusten går berggrunden i dagen på flera ställe och vid Gislövshammar har den i strandlinjen rensolade, skiktade Komstadkalken varit lätt åtkomlig för brytning. En mängd cirkelrunda fördjupningar vittnar om kvarnstensbrytning på platsen. Stenarna beställdes och gjordes efter mått och såldes både uppåt nordskåne och neråt slättbygderna. Stenblocken drogs först på trärullar upp från brottstället till farbar väg och forslades efter häst till beställningsorten. Förutom kvarnstenar, högg man trappsten, fötter till sättugnar, brunnskar och bordskivor m m.

Brytningen pågick här åtminstone fram till 1870-talet. I anslutning till brotten har ofta kalkbränning ägt rum och Gislövshammar hade egen kalkproduktion. På stranden strax intill kalkbrottet fanns en kalkugn, vilken lär ha raserats vid den hårda novemberstormen 1872 samtidigt som flera av husen i läget förstördes.

Flisbrytningens arbetsmoment är först att bryta loss ett flisblock genom att med en spetsig mejsel och en liten slägga hugga en ränna runt stycket som därefter stöts upp med ett järnspett. Sedan klyvs råstenen och därefter bearbetas arbetsstycket med mejslar och träklubba. Flisen hade ett stort användningsområde. Ju närmare en ort med ett eget flisbrott man kommer, desto tydligare vittnar den äldre bebyggelsen om dess varierande användningsområden. Mest påtagligt är kanske detta förhållande i bebyggelsen kring Komstad eller vid Gislövshammar. Praktiskt taget varje fastighet av äldre datum har detaljer av flis. Murar, grindstolpar och trappor m m. Korsvirkeshus med "flistavlor" i de nedre facken har varit ett vanligt och mycket säreget inslag i Österlens byggnadskultur.

Arkeologi/Fornminnen

Kustlandet har tidigt tagits i anspråk och fornlämningarna är talrika. De utgörs av gravfält med högar och stensättningar, hällkistor, resta stenar och gravhögar. Att såväl sten- som brons- och järnålderns fornlämningar finns representerade vittnar om en lång bebyggelsehistorisk kontinuitet. Längs kusten finns en trolig kontinuitet i markanvändning och bebyggelse från yngre stenålder och fram till historisk tid. Ett fornlämningsområde med ett tiotal runda stensättningar finns i betesmarken väster om Gislövshammar.

Gravfynd på fyndplatser inom Gislöv nr 23 är bl a näbbfibula av brons och sländtrissa i sandsten funna tillsammans med benfragment i stenkista från sten- eller bronsålder. Ytterligare gravfynd i en stenkista är fragment av järnkniv och brynsten i skiffer samt en armband av tunt bronsband.

Poesi

I boken Från segelfartygens dagar, 1943, återger författaren Frans Lövström en hyllningsdikt till Gislövshammar skriven av sjömannen Johan Lindberg från Gislövshammar.

Jag stått i kvällen på uddens spets,
sen tystnat har måsarnas skrik,
och blickat från Bornholm till Sandhammaren
och därifrån till Brantevik.
Och vågor ha plaskat tätt intill min fot,
från bukten känns doften av tång,
det var, som jag stått på skeppets stam
därute bland seglare mång,
tills sakta jag vänt mig omkring och sett
den steniga, låga strand
och hus-siluetter mot purprande sky
och förstätt, jag befann mig på land.

Ny bebyggelse

Förändringar av byggnader skall utföras varsamt och anpassas till befintlig bebyggelsekaraktär. Tillbyggnad kan exempelvis ske genom förlängning av byggnad, tillbyggnad i vinkel eller veranda-utbyggnad. Planerade förändringar skall ske i samråd med stadsarkitekten och länsantikvarien för att säkerställa befintliga och nytillkommande värden. Färgupplevelsen av Gislövshammar är vita hus med röda eller gråa tak. Detta intryck är viktigt och det är väsentligt att fasaderna också fortsättningsvis är vita. Gavelspetsarna är putsade eller inklädda och målade med en kontrasterande färg.

Service

Närmaste dagligvarubutik finns i Skillinge. Postservice finns genom lantbrevbärare.

**Markägoförhållanden
Trafik och parkering**

Marken är privatägd.
Området nås via tillfartsväg från väg 500 - kustvägen. Boendeparkering sker dels inom tomtmark och dels vid platsbildningen i sydvästra delen av fiskeläget där också besöksparkering sker. En mindre besöksparkering finns också nordväst om bebyggelsen vid tillfartsvägen. Tillfartsvägen från kustvägen fram t o m platsbildningen i fiskeläget är asfalterad. Övriga gator är grusbelagda och bör också fortsättningsvis vara av grus.

**Teknisk försörjning
Vatten och avlopp**

Kommunala vatten- och spillvattenledningar finns utlagda i området. Dagvatten skall infiltreras inom respektive fastighet.

Elförsörjning

Sydkraft svarar för elförsörjningen. Gatubelysningen inom området skall bestå av belysningsstolpar typ befintliga, Borstahus 6, med ljusfärg motsvarande glödljus.

Tele

Inom och vid området finns teleledningar till bostäder och till telemast m m.

Servitut	Inom området finns servitut för kraftledning och nätstation. Fastigheten Gislöv 23:22 har servitut för rätt att nyttja väg över Gislöv 23:1.
Ledningsrätt	Inom området finns ledningsrätt för vatten- och avloppsledningar samt nyttjanderätt för tele-ledningar.
Natur/Miljö	Området representerar ett värdefullt naturområde med mycket höga värden.
Mark/Landskap	Välhävdade betesmarker med stengården dominerar området med vackert läge invid havet. De välbevarade strandängarna har lång kontinuitet som betesmark. Fortsatt hävd av strandängarna är en förutsättning för bibehållanden av naturvärden. Naturmarken föreslås fortsättningsvis vara naturbetesmark alternativt ängsmark. Inåt land övergår betesmarken i odlingsmark. Pågående tippning av sten m m vid strandkanten söder om Gislövshammar bör upphöra eftersom tippmassorna är påtagliga i landskapet och ger en negativ påverkan på naturvärdena. Områdets karaktär skall bevaras, och landskapet bör bibehållas öppet. Området representerar en vacker landskapsbild och är ett fint strövområde för boende och besökare. Kustens vikar är ofta rastställen för vadare och andra flyttfåglar.
Geologi	Området representerar en skyddsvärd geologisk lokal, de geologiska värdena är stora. Kuststräckan mellan Brantevik och Skillinge utgör ett öppet landskap, som sluttar ned mot stranden, vilket dels består av sandstens- och kalkstenshällar, dels är täckt av sand och grus samt med inslag av alunskiffer.
Vegetation	Området är en intressant floralokal med hänsynskrävande arter. Genom foto- och kartmaterial från 1930-talet framgår att det har funnits en allé längs den översta hälften av tillfartsvägen. Idag kvarstår en trärad betående av hamlade almar och askar på sydvästra sidan av övre delen av vägen. En allé föreslås återskapas från kustvägen till där tillfartsvägen böjer av nordväst om pumpstationen. Alléträden bör utgöras av ädellövträd förslagsvis lind eller lönn med växelvis placering längs vägen till ett antal av totalt cirka 50 stycken. Pumpstationen och radiostationen, belägna norr om vägen, föreslås döljas av skyddsvegetation för att inte vara så påtagliga i landskapet. Den skyddande trädridan i gränsen mellan betesmark och odlingsmark är ett viktigt inslag i landskapsbilden vilket noteras trots att trädridan inte ingår i bestämmelseområdet. Sydost om byn, mellan bebyggelsen och havet, finns inom ett område omgärdat av stenvmurar, ett relativt stort antal stora träd. Detta trädbestånd är betydelsefullt för upplevelsen av byn och landskapet, både nära och fjärran, och bör bibehållas.

Vindkraft

I rapporten Lokalisering av vindkraft och radiomaster i Skåne, Länsstyrelserna i Malmöhus och Kristianstads län, 1996, redovisas för Gislövshammar med omgivningar följande: Dels område med starka konflikter avseende natur- och kulturmiljöintressen vilket medför att etablering av vindkraft i regel är olämpligt samt dels utredningsområde där särskild utredning krävs. Bl a redovisas följande utgångspunkter: Inom område med förordnande enligt naturvårdslagen är naturvårderna så starka att etablering av vindkraftverk och radiomaster normalt ej kan ske. Områden av riksintresse för kulturmiljövården, naturvården och friluftslivet ska undantas från etablering av vindkraftverk och radiomaster om dessa innebär påtaglig skada på riksintressena.

Rapportens redovisning för bestämmelseområdet är densamma som gäller för hela kustområdet i Simrishamns kommun. Syftet med ovannämnda rapport är att den skall användas som underlag vid planering och ärendehantering.

Utredningsrapporten Vindkraft på Österlen, A Bramme, 1995, redovisar bl a förutsättningar och beskriver Gislövshammar med omnejd som karaktärslandskap inom kustzonen där det är olämpligt att etablera vindkraft. Kustzonen har stora natur- och kulturvården som behöver skyddas. Landskapsbilden är unik och skulle störas av vindkraftverk och området är dessutom viktigt för det rörliga friluftslivet. Rapporten har tagits fram som planeringsunderlag för Simrishamns kommun.

Gång- och cykelväg

Simrishamns kommun har 1991 låtit ta fram en lokaliseringsplan för gång- och cykelvägar. För den planerade GC-vägen mellan Brantevik och Skillinge föreslås som bästa alternativ en sträckning utmed väg 1500 med placering på västra sidan om vägen

Källförteckning

Källor utöver i text omnämnda:

Folkdivsarkivet, Lunds Universitet, Bildarkiv, Dokumentation av Gunnar Hobrok, 1939

Gislöfs by i Ö Nöbbelöfs socken på Österlen före enskiftet år 1807, Studieförbundet Vuxenskolan

Ö Nöbbelövs socken Järrestads Härad i Kristianstads län från slutet av 1600-talet till 1801 och tiden före enskiftet, Studieförbundet Vuxenskolan

Skånska industriminnen, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1978

Skånsk kulturbygd, Kristianstads län, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1982

Miljöskyddsprogram/Underlag för miljöskyddsprogram för Simrishamns kommun, 1991

Geologiska sevärdheter i Skåne, Leif Carsrud, SGU Sveriges Geologiska Undersökning, 1992

Ystads Allehanda, Artikel - Gislövshammar, en liten by vid havet,
1993-01-02

Från Bjäre till Österlen, Skånska natur- och kulturmiljöer,
Länsstyrelsen i Kristianstads län, 1996

Järrestads härad under yngre järnålder och medeltid, en
landskapsarkeologisk studie, Anna Lihammer, Lunds Universitet,
1996

Simrishamn 1997-09-10   Rev. 1997-12-05

STADSARKITEKTKONTORET

Bengt Celandér

Bengt Celandér
Stadsarkitekt

Eva Ferlinger

Eva Ferlinger
Arkitekt

RIKTLINJER OCH ANVISNINGAR FÖR UPPFÖRANDE AV TAKKUPOR OCH TAKFÖNSTER - Simrishamns kommun 1985

Taktytor markerade med får ej förses med nya takkupor eller takfönster.

Taktytor markerade med får förses med nya takkupor och takfönster enligt följande anvisningar.

Anvisad takyta får förses med högst två takkupor eller takfönster.

Takkupor skall principiellt utformas enligt illustrationer.

Maximalt tillåtet karmyttermått för fyrdelat tvåluftsfönster är $b \times h = 950 \text{ mm} \times 840 \text{ mm}$.

Maximalt tillåtet karmyttermått för takfönster är $b \times h = 550 \text{ mm} \times 700 \text{ mm}$.

Om gavlrösten kan förses med fönster, förutsättes detta dagsljus kunna ersätta takkupa eller takfönster på ett avstånd av cirka tre meter från gaveln.

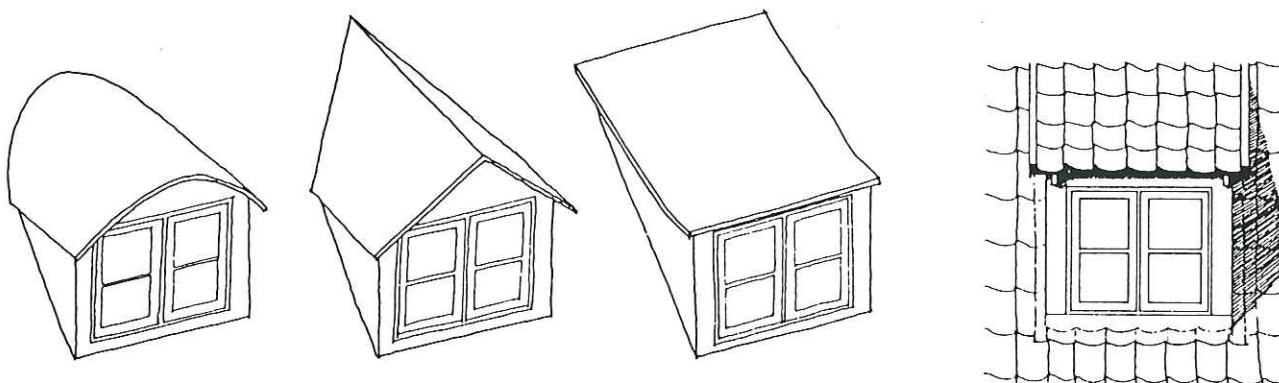
Takkupor och takfönster får ej placeras närmare än två meter från gavelfasad.

Symmetrisk placering av takkupor och takfönster skall eftersträvas.

Takkupa bör målas i neutral färg, gärna i takmaterialets kulör eller grå-svart.

Takkupors väggjocklek skall minimeras.

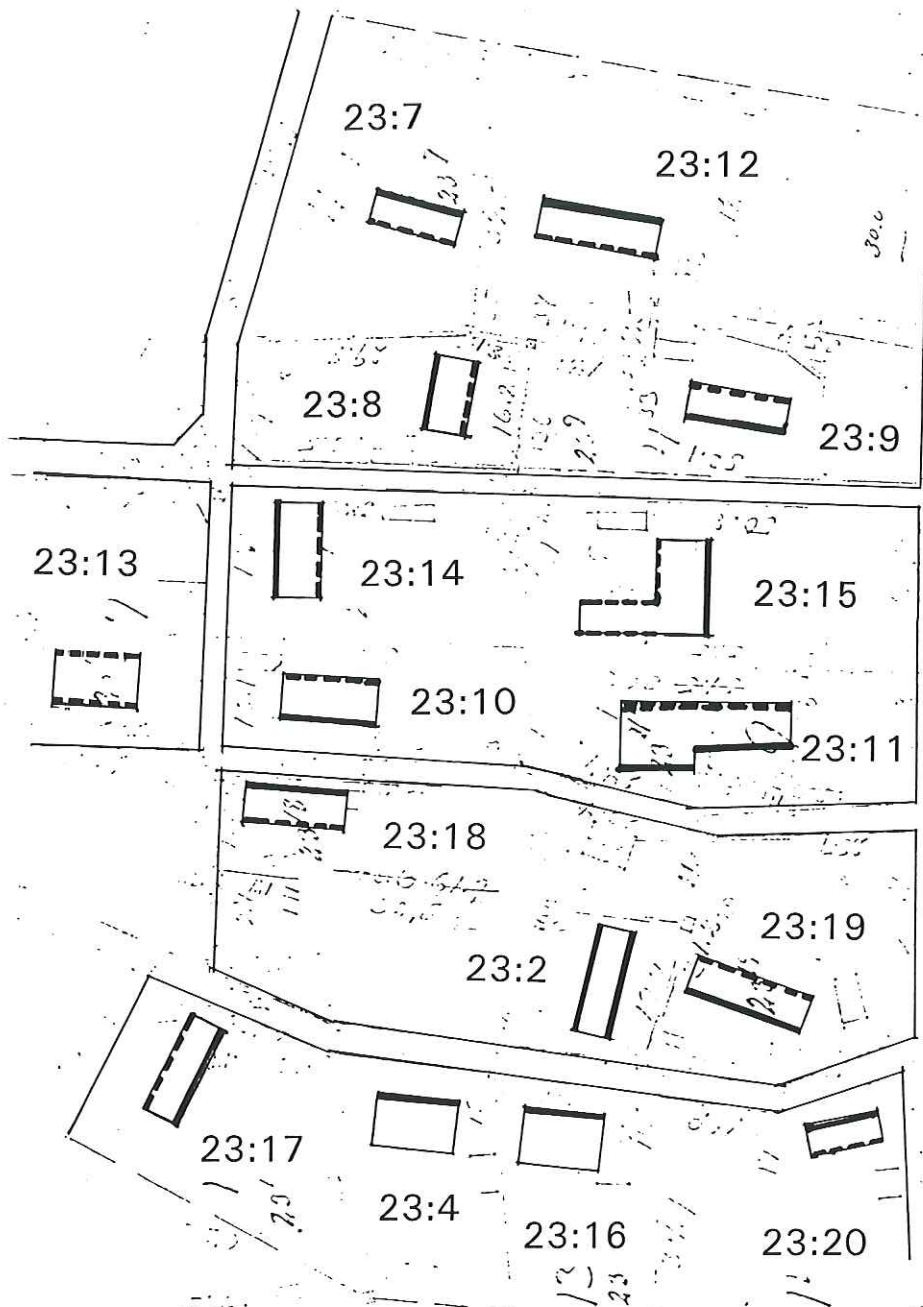
Inklädnad av takkupors väggar med lock- eller locklistpanel skall undvikas.

Utdrag ur Riktlinjer och anvisningar gällande kustsamhällena och Simrishamns stad

STADSARKITEKTKONTORET

GISLÖVSHAMMAR

RIKTLINJER OCH ANVISNINGAR

----- TAKYTOR SOM FÅR FÖRSES MED
NÅA TAKKUPOR OCH TAKFÖNSTER
ENLIGT ANVISNINGAR

———— TAKYTOR SOM EJ FÅR FÖRSES MED
NÅA TAKKUPOR ELLER TAKFÖNSTER

SKALA 1:1000